

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Den økonomiske Historie og 'østenvinden'

udfordringer for Eurocentrismen

Schmidt, Johannes Dragsbæk; Hersh, Jacques

Published in:
Kritisk Debat

Publication date:
2018

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Schmidt, J. D., & Hersh, J. (2018). Den økonomiske Historie og 'østenvinden': udfordringer for Eurocentrismen. *Kritisk Debat*, (103). http://www.kritiskdebat.dk/articles.php?article_id=1953

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

En artikel fra **KRITISK DEBAT**

Den Økonomiske Historie og "Østenvinden". Udfordringer for Eurocentrismen.

Skrevet af: **Johannes Dragsbæk Schmidt og Jacques Hersh** | Offentliggjort: 16. april 2018

På baggrund af den fantastiske hast hvormed den geopolitiske og geoøkonomiske uro og den strategiske omlægning finder sted i vor tid, er det vigtigt at forstå processen som udformer konturerne i den fremtidige verdensstruktur. Dette er især vanskeligt, fordi den globale neoliberalisme og rentierkapitalisme har fået en monopolstilling inden for økonomisk tænkning og praksis.

Sovjetunionens fald og overgangen til "socialisme med kinesiske kendetegn" efter Mao Zedongs død spillede en væsentlig rolle i denne udvikling. Tidligere fortolkninger af kapitalisme, imperialism og socialistisk opbygning er endnu ikke kommet sig oven på neoliberalismens "sejr". Ikke desto mindre vil den måde, hvorpå vi forstår den eksisterende verdensorden/uorden, bestemme vores forståelse af de igangværende forandringer, der uundgåeligt vil forme det fremtidige globale landskab.

Metodologisk kan en sådan forståelse ikke være neutral, fordi forskere er

produkt af bestemte intellektuelle miljøer og sociopolitiske normer. Den tyske sociolog Max Webers forsøg på at etablere "værdifri" (Wertfreiheit) samfundsvidenskab blev i 1960'erne grundigt tilbagevist af den svenske udviklingsøkonom Gunnar Myrdal, som hævdede, at neutralitet i samfundsvidenskab er umulig, og at forskere bør anerkende dette.

Økonomisk historie domineres - ligesom andre samfundsvidenskaber - af konkurrerende ideologiske dagsordener, der igen afspejler magtforhold. Historien udvikler sig som en objektiv proces, men fortolkes nødvendigvis på en ideologisk og normativ måde.

Den igangværende historiske proces, der peger på en nedgang i den vestlige dominans over det kapitalistiske verdenssystem og den samtidige opstigning i Asien kræver en dekonstruktion af den accepterede visdom om "historisk kapitalisme" som produkt af det "europæiske mirakel." Den fortælling som konkurrerer med denne hegemoniske diskurs om den vestlige kapitalismes udvikling er stadig i sine tidlige stadier, men har genvundet heuristisk værdi med udviklingen af den asiatiske udfordring i de seneste årtier.

Den vestlige kapitalismes historiske opstigning

Efter vores opfattelse skal enhver analyse af opstigningen af "historisk kapitalisme" begynde med det dialektiske forhold mellem "Vesten" og "resten", der tog form fra kapitalismens begyndelse. Selvom denne antagelse har fundet få tilhængere i den europæiske kulturelle sfære, er det afgørende at etablere en epistemologi af den moderne globale politiske økonomi.

Her er det værd at huske på, at ingen ringere end Adam Smith i *The Wealth of Nations* (1776) erkendte, at Europa havde været en efternøler (*latecomer*) i den sociale udvikling i forhold til det Kinesiske kejserrige, og at de to havde bevæget sig ad udviklingsveje, der lignede hinanden. Smith indså også, at kontakten med den ikke-europæiske verden havde ført til den tidlige udvikling af det kapitalistiske verdenssystem: "The discovery of America, and that of the passage to the East Indies by the Cape of Good Hope, are the greatest events recorded in the history of mankind." 2 Samtidig udtrykte han skepsis med hensyn til de belønninger, som denne kontakt ville bringe de ikke-europæiske folk. Den moderne økonomiske historie har ikke ugyldiggjort denne indsigt: "To the natives, however, both of the East and the West Indies, all the commercial benefits, which can have resulted from these events have been sunk and lost in the dreadful misfortunes which they have occasioned.... What benefits, or what misfortunes may hereafter result from these great events, no human wisdom can foresee." 3

I den modsatte ende af det ideologiske spektrum og næsten et århundrede senere betragtede Karl Marx og Frederick Engels kapitalismen som i stand til at frigøre produktivkræfter i en skala, der aldrig var set før, og som ville inddrage hele kloden. Dette er tydeligt udtrykt i *Det Kommunistiske Manifest*. Ikke desto mindre formulerede begge forfattere som antikapitalistiske forskere også den dialektiske forestilling om, at inddragelse og udvikling af den kinesiske nation - mens den styrker kapitalismen på kort sigt - ville true den på længere sigt. I 1853 gjorde Marx opmærksom på, at "now, England having brought the revolution of China [transition to capitalism, vores tilføjelse], the question is how that revolution will react on England, and through England on Europe." 4 Og som revolutionær opfattede Marx som bekendt opgaven som ikke kun at beskrive virkeligheden, men også som at omforme den.

Dette perspektiv åbnede vejen for ændringer i marxismens forståelse af kapitalismens udbredelse og de ikke-europæiske samfunds skæbne. Det første standpunkt i manifestet repræsenterer en positiv win-win fortælling om deres integration i verdenssystemet. 5 Senere, efter at have konkluderet at kolonialismen ikke alene bidrager til udviklingen af koloniernes produktivkræfter, men faktisk hæmmer deres udvikling, hævdede Marx, at koloniale samfund måtte befri sig fra denne afhængighed. Som Hélène Carrère d'Encausse og Stuart Schram bemærker, pegede Marx i realiteten på principperne i afhængighedsteorien, der stiller krav om uafhængighed og selvforsyning i kolonilande i periferien. 6 Denne strategi blev kaldt "delinking" som den blev formuleret først og fremmest af "dependitistas" i midten af det tyvende århundrede, ved at forkaste moderniseringsteoriens antagelse, som anbefaler et tættere forhold til de kapitalistiske kernestater som middel mod underudvikling. 7

Det man skal huske i den marxske kontekst er, at Marx selv gennemløb en udvikling fra oprindeligt at hilse udvidelsen af europæisk kapitalisme på verdensplan velkommen fordi den kunne fremme frigørelsen af de perifere samfund fra kerne-metropolerne. 8

Europa som Efternøler (late-commer)

Det er nødvendigt at forstå arven fra den europæiske ethocentrisme i kapitalismens fremkomst, hvis vi skal udfordre den dominerende diskurs og de ideologiske forudsætninger for det såkaldte europæiske mirakel. Dette perspektiv, som implicit og eksplicit tilskriver Europa kulturel overlegenhed, er degenereret til en chauvinistisk tilgang, som kritikere har defineret som Eurocentrisme og Orientalisme. Med andre ord indkapsler begreber udviklet i beskrivelsen af den europæiske kolonialistiske mentalitet en yderligere antagelse om vestlig "exceptionalisme", der har karakteriseret vestlige fortolkninger af ikke-europæiske samfunds historie. 9

Desværre var europæiske socialister, inklusive marxister, ikke uimodtagelige over for dette synspunkt. Mens Max Weber fokuserede på en formodet overordnet europæisk rationalitet, understregede Marx forskellene i udviklingsgrad blandt eksisterende prækapitalistiske samfundsmæssige strukturer. Tidligt i sin analyse af kapitalismens oprindelse i Europa konkluderede Marx, at en decentraliseret europæisk feudalisme havde været bedre egnet til at gennemføre overgangen end de statscentrerede samfundsformationer og ejendomsforholdene, som han betegner som "Den Asiatiske Produktionsmåde." 10

Kritikere af den vestlige koloniale undertrykkelse og udbytning argumenterede for, at både europæere og ikke-europæere blev underkastet en ideologisk ramme, der tildelte rollen som moderniseringens aktører til vesterlændinge, samtidig med at de betegnede folk uden for Europa som passive modtagere af Vestens innovationer. I dette verdensbillede var det traditionalismens overlevelse, der fik "resten" af verdenssamfundet til at stagnere, mens Vesteuropa gik fremad. Under disse omstændigheder blev den civilisatoriske mission betragtet som "den hvide mands byrde".

Dette perspektiv udviklede sig til, hvad J.M. Blaut kalder "diffusionisme" eller mere præcist "eurocentrisk diffusionisme", hvis hovedbegreb "is the theory of 'the autonomous rise of Europe,' and sometimes (rather more grandly) the idea of 'the European Miracle.' It is the idea that Europe was more advanced and more progressive than all other regions prior to 1492, prior, that is, to the beginning of the period of colonialism, the period in which Europe and non-Europe came into intense interaction." 11

Det ville ikke være en overdrivelse at påstå, at den dominerende nutidige tankegang i Vesten er underlagt en lignende arrogance, der betragter spredningen af vestlig modernitet som et universelt gode. Blandt konsekvenserne er den nuværende instrumentalisering af vestlige værdier og idealer i implementeringen af godhjertet dominans over den ikke-vestlige verden: regimeskift, eksport af "demokrati", liberal interventionisme og så videre er alle en del af strategien for stableringen af en unipolær verdensorden under USAs ledelse. Human Rights ideologien har tjent nogle af Washingtons dybeste ideologiske behov: Som Harold Lasswell viste i sit 1927-studie *Propaganda Techniques in the World War*, "more can be won by illusion than coercion." 12

Mens mens Eurocentrisk diffusionisme er blevet centralt i den vestlige fortælling om egen moralske overlegenhed, har Samuel Huntington i *The Clash of Civilizations* en mere realistisk forklaring på det vestlige hegemoni: "The West won the world not by the superiority of its ideas or values or religion (to which few members of other civilizations were converted) but rather by its superiority in applying organized violence. Westerners often forget this fact; non-Westerners never do." 13

Fordi den europæiske overgang til kapitalisme i vid udstrækning blev muliggjort af forbindelser med resten af verden, især efter 1492, er det vigtigt at påpege den komplekse og ulige forbindelse i den internationale politiske økonomi, som dette indebærer. "Opdagelsen af Amerika" markerede starten på den gradvise proces med europæisk ekspansion og udbytning, især i Amerika og Afrika.

Fra den sidste del af det sekstende århundrede til begyndelsen af det nittende blev der etableret et transatlantisk triangulært handelsmønster, som var baseret på slavehandel som båndt de tre geografiske regioner organisk sammen. Efterhånden bidrog afrikansk slavearbejde i Nord- og Sydamerika, plantagebrug og minedrift samt skibsbygning og transport

til skabelse og akkumulation af handelskapital og svækkelse af den europæiske feudalisme. Samtidig kunne overskuddet fra den transatlantiske handel gøre det muligt for Europa at udvide sine økonomiske forbindelser med Asien. Som Paul Baran bemærkede, var paradokset, at Vesteuropa forud for den industrielle revolution i Storbritannien havde været fattigere på naturressourcer og mindre økonomisk udviklet end både Kina og Indien:

"Hence the drive to procure tropical produce of all kinds (spices, tea, ivory, indigo, etc.) that could not be obtained nearby, hence also the effort to import valuable products of Oriental skills (high quality cloth, ornaments, pottery and the like), and hence finally the wild scramble to bring back precious metals and stones that were in short supply at home. The resulting far-flung trade, combined with piracy, outright plunder, slave trade, and discovery of gold, led to a rapid formation of vast fortunes in the hands of Western European merchants." 14

Denne fremvoksende internationale arbejdsdeling baseret på kontakt mellem de transatlantiske regioner og handel med Kina og Indien førte i sidste ende til udbredelsen af den europæiske "modernisering". Modsat den eurocentriske fortolkning af verdenshistorien var Europa en efternøler sammenlignet med de daværende mere avancerede, "asiacentriske", økonomiske magter. (Kinas og Indiens vækst i de senere år er derfor ikke et opsving, men et comeback. Efter perioder med selvcentreret udvikling genopretter disse lande gradvist deres økonomier til den dominerende status, de havde i verden før det attende århundrede, da de udgjorde ca. halvdelen af det globale BNP.) 15

Handelsforbindelserne mellem Kina, Indien og Vesteuropa i århundrederne før den industrielle revolution blev bestemt af, at Europa på det tidspunkt manglede kapacitet til at øge eksporten af varer til dækning af sine betalingsbalanceunderskud. Det er i denne sammenhæng, anvendelsen af sølv som betalingsmiddel gav Europa en fordel. Ikke desto mindre, som Andre Gunder Frank påpeger, "despite their access to American money to buy themselves into the world economy in Asia, for the three centuries after 1500 the Europeans still remained a small player who had to adapt to—and not make!—the world economic rules of the game in Asia." 16

Vesteuropa opnåede således en fordel ved at omdanne sin socioøkonomiske tilbagestående til en geoøkonomisk fordel, hvilket muliggjorde brugen af økonomiske overskud, der blev skabt i Amerika og Afrika som betalingsmiddel til dækning af kommercielle underskud i Asien. Som Frank skriver: "In terms of world historical reality and development, really (only) American money permitted the Europeans to increase their participation in this mostly Asian-based productive expansion of the world economy." 17

Storbritanniens socioøkonomiske og politiske erobring af Indien bør ikke undervurderes som et grundlæggende element i både forhindringen af modernisering på det indiske subkontinent og underordningen af Kinas økonomi ved ekstraøkonomiske midler. Overgangen fra handelskapitalismen - som var afhængig af kolonialisme - til industriel kapitalisme, først i England og derefter i Vesteuropa, var afhængig af at konkurrencen fra mere avancerede producenter blev saboteret, især hvad angår tekstilprodukter og andre varer.

Indtil midten af det attende århundrede var Indien faktisk verdens største eksportør af tekstilprodukter. På samme måde har Kina siden antikken produceret og eksporteret høj kvalitetsprodukter (først og fremmest silke og porcelæn) til markeder i de forskellige regioner i verden. Silkevejen var en vigtig handelsrute i mere end to tusinde år.¹⁸ (Disse observationer af Amiya Kumar Bagchi svækker Karl Polanyis argument om, at der før "Den Store Transformation" ikke var nogen langtrækkende markedsrelationer).¹⁹ Faktisk blev "handel brugt som hovedtransportbåndet til overførsel af tribut fra det indiske imperium til Storbritannien." fra begyndelsen af det britiske overherredømme i Indien) 20

Før væksten af den maskinbaserede produktion i Storbritannien var Kina og Indien verdens førende leverandører af forarbejdede varer. For at fremme den kommende industrielle revolution i England var det vigtigt i videst muligt omfang at neutralisere konkurrenternes anlæg. Ligesom de slavegjorte afrikanere og de indfødte befolkninger i Amerika betalte en høj pris for ophobningen af handelskapital og svækkelsen af feudalismen i Europa, var sabotagen af det kinesiske og indiske industrielle potentiale en del af den pris, der blev betalt for væksten af den Britiske industrialisering. 21

Deindustrialiseringen af de to store asiatiske økonomier var resultatet af at der blev lagt told på indisk eksport til England og at man tvang den kinesiske regering til at importere opium for at dække det britiske underskud på betalingsbalancen. Med andre ord implementerede Storbritannien en variant af økonomisk nationalisme gennem importsubstitution og eksportfremme, som var i fuld overensstemmelse med Friedrich List's *efternøler*-strategi: "The decimation of much of local Indian businesses...combined with the deindustrialization of major regions of British India was turned into the biggest consumer of the British cotton mills, which for a long time remained the industry employing the largest numbers of British workers. China after the first Opium War was also rapidly deindustrialized." 22

Den tyske økonom beskyldte Storbritannien for hykleri, fordi landet fulgte en protektionistisk strategi, da det var "efternøler" for først at fremme liberalisme og frihandel, da det dominerede den internationale kapitalistiske økonomi som "verdens værksted". 23 På samme måde afviste de vigtigste industrialiserende nationer i det nittende århundrede - herunder USA, Tyskland og Japan - den frihandelsmodel der blev foreskrevet af briterne under deres egne udviklingsfaser. Faktisk har

japanerne i denne periode udtalt sætningen "frihandel er den stærkes protektionisme"!

Der er forskellige årsager til tilbagegangen for den såkaldte asiatiske produktionsmåde eller, som Samir Amins foretrækker at kalde det, "tribut-systemet". 24 Årsagerne varierede fra interne problemer med overskudsproduktion, overskudsdeling og klasse modsætninger til vestlig indblanding og invasion. Frank argumenterer for, at Kondratievs "lange bølge" af økonomisk ekspansion i Asien havde fuldstændt sit løb og gav plads til stagnation - en udvikling, som de europæiske efternølere kunne udnytte: "The long 'A' phase of expansion that came to an end in Asia in the late eighteenth century and its subsequent (cyclical?) decline offered the still marginal West its first real opportunity to improve its relative and absolute position within the world economy and system. Only then could the West go on to achieve a (temporary) period of dominance." 25

Perioden med vestens hegemoni over det meste af verden fremmede imidlertid ikke den progressive udvikling af samfundene i Afrika, Sydamerika og Asien. Det var ikke kun fordi vestlig intervention havde skabt kaos i de indre politiske forhold i koloniale områder, men også fordi de europæiske magter havde opdaget de fordele, der kunne opnås fra oversøiske kolonier. Den deraf følgende konkurrence om ekstraterritorial kontrol førte til væksten i imperialisme og krige om omfordeling af kolonier.

I det tyvende århundrede tog afhængighedsteoretikere udgangspunkt i de oplevelser, imperialismens ofre havde haft som afsæt for deres studier. Baran udtrykte deres historiske skæbne: "the peoples who came into the orbit of Western Capitalist expansion found themselves in the twilight of feudalism enduring the worst features of both worlds, and the entire impact of imperialist subjugation to boot." 26

Opstigningen i Øst

Det er værd her at bemærke, at Japan, det eneste asiatiske land som industrialiserede og udviklede sig under den vestlige erobringstid, drog fordel af den relative mangel på naturressourcer og dermed undgik at blive koloniseret. Det gav landet et pusterum til at opbygge en stærk økonomi og militær, til at forsvare sit territorium og senere til selv at vokse og blive en imperialistisk magt. Japan var i sandhed bevis på, at et ikke-vestligt samfund, i modsætning til Max Webers tese om betydningen af den "protestantiske etik" for kapitalismens udvikling, kunne opnå kernestatus (core status) i det kapitalistiske verdenssystem.

Japans opstigning som både efternøler i den økonomiske udvikling og aktør i den interimperialistiske verdensorden var den mest signifikante udvikling i Østasien fra slutningen af det nittende til det tidlige tyvende århundrede. Nederlaget for den russiske imperialisme til det ikke-europæiske Japan i krigen i 1903-05 ansporede ønsket om frigørelse fra europæisk dominans i hele regionen. Panasianisme og ideen om en "større asiatisk velstandssfære" under japansk ledelse appellerede til flere asiatiske ledere på grund af deres modstand mod europæisk kolonialisme.²⁷ Selv nationalister som Sun Yat-sen i Kina, Subhas Chandra Bose i Indien og andre udtrykte støtte til dette projekt.

Japans sejr over den russiske flåde i maj 1905 inspirerede en generation af nationalistiske ledere, fra Kemal Atatürk i Tyrkiet til Mohandas Gandhi (dengang i Sydafrika) og Jawaharlal Nehru i Indien. Alle var de opmærksomme på at for første gang i århundreder besejrede et ikke-europæisk land en stor europæisk magt. En oprørsånd og en anti-vestlig etos blev født, og håbet om national selvbestemmelse og uafhængighed ansporede de begyndende antikoloniale bevægelser. Dette er beskrevet af historikeren Pankaj Mishra: "It mattered little to which class or race they belonged; the subordinate peoples of the world keenly absorbed the deeper implications - moral and psychological - of Japan's triumph." 28

På lignende måde gav bolsjevikrevolutionen fra 1917 og det sovjetiske forsøg på at gennemføre et projekt af ikke-vestlig socialistisk opbygning genlyd blandt politisk opmærksomme anti-imperialister i Asien. Selvom man i Sovjetunionen udviklede en strategi for opbygningen af "socialisme i et land" blev der skabt forbindelser i en verdensomspændende bevægelse, der nærmede og opmuntrede modstand mod både vestlig og japansk imperialisme forud for Anden Verdenskrig.

Japans forsøg på at afbalancere sin ambition om at konkurrere med vestlige imperialistiske magter, samtidig med at udråbe sig selv som leder af panasianismen, var hele tiden dømt til at mislykkes, da japansk imperialisme kun forsøgte at fremme den økonomiske vækst i regionen, så længe den tjente landets egne interesser. Det kinesiske kommunistpartis modstand mod det kejserlige Japan var derfor en afgørende faktor i sejren i borgerkrigen med Chiang Kai Shek.

I modsætning til den vestlige imperialistiske strategi i kolonierne og de kontrollerede områder, udbyttede den japanske imperialisme ikke desto mindre deres økonomier samtidig med at de fremmede industrialiseringen i nogle af de lande, der var kommet under deres kontrol, såsom Manchuriet og Nordkorea. I 1930'erne fulgte det imperialistiske Japans officielle politik paradigmet "de flyvende gæs", hvor de industrialiserende økonomier i Østasien blev beordret ind i et hierarki af forskellige udviklingsniveauer under Japans ledelse. Disse ideer fik fornyet opmærksomhed i 1960'erne i analysen af fænomenet "den kapitalistiske udviklingsstat" som led i den eksportorienterede model for de nyindustrialiserede lande (NIC-landene) i Østasien.

Det er ubestrideligt, at den økonomiske udvikling og industrialisering i Østasien fra 1960'erne fulgte den japanske model

med den kapitalistiske udviklingsstat. Mens moderniseringsteorien opmuntrede tidligere kolonier til at følge den liberale amerikanske udviklingsmodel, begyndte Asiens lande at "kigge mod øst", dvs. til det statscentrerede sociopolitiske mønster, som Japan havde etableret. Resultaterne på regionalt plan var imponerende.

For at lykkes behøver den kapitalistiske udviklingsstats eksportorienterede strategi imidlertid markeder. Det var således adgangen til det amerikanske marked, der gjorde dette østasiatiske "mirakel" muligt. Årsagerne til åbningen af det amerikanske marked var både økonomiske og politiske. Politisk set var det meningen - ved at give NIC-landene adgang til amerikanske forbrugsmarkeder - at skabe et modsvar til den maoistiske selvcentrerede udviklingsstrategi, og på denne måde inddæmme spredningen af socialisme. Den økonomiske motivation var at begrænse de stigende produktionsomkostninger i USA, der havde bidraget til den inflation som plagede landets økonomi i 1970'erne. Amerikanske virksomheder og regeringens embedsmænd accepterede, at disse lande næppe var liberale for så vidt angår udenlandske direkte investeringer (FDI), fordi de hver især havde institutionaliseret en form for kapitalkontrol. 29

På en vis måde kan man sige, at Kinas socialistiske opbygning allerede i Mao-tiden dikterede både den amerikanske økonomiske strategi og landets geopolitiske engagement i Østasien, fra dets inddæmning af Kina til dets krige i Korea og Vietnam, til støtten af det anti-kommunistiske blodbad i Indonesien og nedkæmpelse af oprørsbevægelser i hele regionen.

Fra Washingtons synspunkt havde Anden Verdenskrig både skabt farer og muligheder for etableringen af amerikansk overherredømme over de andre nationer i Vesten, hvoraf Japan på det tidspunkt i realiteten var en del. På den eurasiatiske landmasse havde Sovjetunionen overlevet nazismens angreb og havde sammen med vestmagterne besejret den tyske geopolitiske udfordring. Efter 1945 blev socialismen som et alternativ til kapitalismen sat på dagsordenen. Den sociale kontrakt i det meste af Vesteuropa var udfordret som det kombinerede resultat af to verdenskrige og en global økonomisk depression. Keynesiansk økonomisk politik og Europas USA-sponsorerede opsving gav Washington fordelene af adgang til europæiske markeder. Samtidig forsøgte USA at forhindre sovjetisk indflydelse ved at udelukke Sovjetunionen fra genopbygningsprogrammet.

USA's Inddæmning af Socialismen i Asien

I Asien ændrede Japans nederlag og den kinesiske revolutions sejr regionen og hjalp med til at forme USA's udenrigspolitik. Genopbygning af den japanske økonomi og amerikansk accept af industrialiseringen i de østasiatiske NIC-lande styrkede de politiske regimer, der var opstået i disse tidligere kolonier. Forsøget på at inddæmme socialismen i regionen var i det mindste delvist vellykket, især gennem de amerikanske krige i Korea og Vietnam. Selv om ingen af konflikterne endte med amerikansk sejr, blev disse militære nederlag transformeret til en geostrategisk fordel, der fremmede en militariseret amerikansk kapitalisme og bidrog til den kinesisk-sovjetiske splittelse.

Den potentielle alliance mellem Sovjetunionen og Kina blev ikke realiseret. Mao Zedong beskrev under et besøg i Moskva i 1957 forventningen om, at de socialistiske kræfter kunne udfordre vestmagterne: "In the struggle between the socialist and capitalist camps, it was no longer the West wind that prevailed over the East wind, but the East wind that prevailed over the West wind." 30

Opdelingen mellem de to lande vedrørte gennemførligheden, strategien og ideologien i deres respektive socialistiske strukturer, men også geopolitiske forhold. Moskvas forsøg på at etablere en slags USA-USSR "bipolaritet" gennem politikken om "fredelig sameksistens" ignorerede i vid udstrækning andre socialistiske landes interesser. Fra det kinesiske perspektiv drejede den kinesisk-sovjetiske ideologiske konflikt sig om det strategiske perspektiv i at blokere "bipolariteten" og erstatte det eksklusive forhold mellem USA og Sovjetunionen med en "multipolaritet", der også ville omfatte Kina.

Bruddet mellem de to socialistiske magter gav USA en geopolitisk åbning som var for god til ikke at blive udnyttet. Sovjetunionen faldt i en stormagtsfælde, da Henry Kissinger arrangerede Nixon-Mao-mødet i Beijing, som bidrog til en normalisering af forbindelserne mellem USA og Kina og en anerkendelse af Folkerepublikken som ét land - til stor forfærdelse i Taiwan. Sovjetunionen led et yderligere tilbageslag flere år senere, da man intervererede i Afghanistan for at beskytte et sekulært regime mod en ultrareligiøs bevægelse, som blev støttet af USA, Saudi-Arabien og Pakistan. Disse anti-sovjetiske initiativer førte til en tilnærmelse mellem Beijing og Washington. At spille det kinesiske kort fremskyndede ikke blot nedbrydningen af det kinesisk-sovjetiske forhold, men førte også til en revision af Kinas udviklingsstrategi og landets genindtræden i den kapitalistiske verdensøkonomi.

I Indien havde disse og andre udviklinger inspireret en national søgen efter selvstyre (swaraj), hvorfra en kamp for uafhængighed og socialisme opstod. Indien blev en selvstændig stat i 1947, efter generationer af modstand mod den britiske kolonimagt, der havde udnyttet landet og drænet dets rigdom i århundreder. Personligt afviste Gandhi industrialisering, centralisering, bureaukratisering og profitdrevet produktion, men lovpriste bønderne, "landsbyorientering" og lokal selvforsyning. 31 Med Gandhi kørt ud på et sidespor, sejrede Nehru's politik, som lagde vægt på planlægning, centralisering og opbygning af nationen, med en betydelig statsejet sektor.

Under afkoloniseringen definerede udtrykket "den tredje verden" Indien, Kina og udviklingslandene, mens den socialistiske

sovjetiske blok udgjorde kategorien "den anden verden" og den vestlige kapitalistiske verden den "første". "Third-worldism" søgte at erstatte øst-vest konflikten med en nord-syd-delning og etablere en progressiv og i mange tilfælde socialistisk dagsorden for national befrielse og frigørelse af undertrykte folkeslag. Født i Bandung, nægtede Den Alliancefrie Bevægelse at vælge side under Den Kolde Krig. 32 Disse antiimperialistiske bevægelser og begivenheder fandt sted under efterkrigskapitalismens "gyldne periode", som var karakteriseret ved vedvarende høje vækstrater og beskæftigelse i Vesten under keynesiansk økonomisk politik, og som varede indtil 1970'erne hvor den blev offer for den neoliberale kontrarevolution, der begyndte i starten af 1980'erne.33

I den neoliberale æra bliver det ofte glemt, at de socialistiske eksperimenter i Den Tredje Verden havde baseret sig på forhold, der var arvet fra tidligere historiske perioder i disse samfund. Forsøgene på at omdanne produktionsforhold i retning af øget økonomisk overskud og retfærdig fordeling fandt inspiration i samfund og ideologier, der udfordrede kapitalismen. Denne tendens kunne observeres i Kina i Mao-æraen. Som en kinesisk forsker udtrykker det: "It was in their ability to meet the 'basic needs' of the greatest majority of the population that China and other historical socialist states distinguished themselves from the rest of the peripheral and semi-peripheral states in the capitalist world-economy." 34

Socialismens Deroute og Den Nye Verdensorden

Sovjetunionens opløsning og indførelsen af kapitalisme i Kina førte til et historisk tilbageslag for socialismen, hvor ufuldkommen den end måtte have været, både ideologisk og i praksis. Samtidig indeholdt den tilsyneladende sejr for den "faktisk eksisterende kapitalisme" med indførelsen af neoliberalisme på verdensplan frøene til fremtidige modsætninger.

Geopolitisk førte Vestens afvisning af det post-sovjetiske Rusland som en ligeværdig partner i den amerikansk ledede verdens politiske orden til en genoplivning af nationalistiske kræfter i landet. Forventningen om at et pro-vestligt neoliberalt russisk oligarki ledet af Boris Yeltsin ville være i stand til at sætte sig på magten uden modstand var ren amerikansk hybris. I stedet for at arbejde hen imod projektet for et stærkt og forenet Europa, fra Lissabon til Vladivostok, blev amerikansk udenrigspolitik domineret af den neokonservative drøm om amerikansk "total dominans". I slutningen af 1990'erne bidrog synet af den tidligere Sovjetmagt omdannet til en impotent kæmpe til en genopblussen af russisk nationalisme. Nedlæggelsen af den jugoslaviske føderation og regimeændringen i Beograd, var en tungtvejende advarsel for et vigtigt segment i den russiske elite, som nødvendiggjorde en strategisk nytænkning inden for Kreml under Vladimir Putin's ledelse. Det er inden for dette paradigme, at den seneste russiske modstandsstrategi mod amerikansk dominans skal forstås, hvad enten det er i Østeuropa (Georgien, Ukraine), Mellemøsten (Syrien) eller ved fornyelsen af det kinesisk-russiske partnerskab.

Geoøkonomisk understøttede USA strategien for neoliberal globalisering og amerikansk finansiel og økonomisk ekspansion. Konvergensen mellem amerikanske økonomiske interesser og kinesiske pragmatiske overvejelser bidrog til at omdanne en stor økonomi, der tidligere var baseret på socialistisk produktion til verdens værksted. Kinas markedspotentiale, mægtige arbejdsstyrke og lave produktionsomkostninger gjorde landet attraktivt som destination for amerikansk produktion og investering. Sammen med indstrømningen af global finanskapital har outsourcing af amerikansk produktion til Kina gjort landet til verdens andenstørste økonomiske magt.

Den tidligere udelukkelse af Kina fra verdensøkonomien, stærkest fremmet af USA, brød sammen under indre pres og kravene til neoliberal globalisering. Derfor har USA's politiske og økonomiske elite godkendt Kinas tilbagevendende som en global magt. Med andre ord åbnede den globaliserede neoliberalisme et vindue af muligheder for eksportorienteret økonomisk vækst, som ikke udelukkende var "Made in China." Som David Harvey skriver, "the spectacular emergence of China as a global economic power after 1980 was in part an unintended consequence of the liberal turn in the advanced capitalist world." 35

Kina var næppe det eneste land der drog fordel af neoliberalisme, eksportorienteret udvikling og direkte udenlandske investeringer i Østasien. Ikke desto mindre var landet, som blev en stor långiver til den amerikanske regering, en anomali mht. graden af landets betydning for den globale økonomis normale funktion. Kinas integration i den internationale arbejdsdeling bidrog til den neoliberale globaliserings levedygtighed. Med Li Minqi's ord : "China's transition to capitalism has played an indispensable role in the global triumph of neoliberalism." 36

Både den amerikanske elite og i et vist omfang det kinesiske kommunistpartis ledelse overså et problem, der nødvendigvis måtte opstå med inddragelsen af en så stor økonomi i den kapitalistiske verden. Selv under Obama-administrationen gav Kinas opstigning og de geoøkonomiske konsekvenser af landets forsøg på at lede regionale økonomiske og handelsmæssige forbindelser i Øst- og Sydøstasien anledning til bekymringer. Donald Trump som præsident, en talsmand for økonomisk nationalisme, der stræber efter at "gøre Amerika stort igen" og som ofte har kritiseret Kina, kan repræsentere et tilbageskridt for den neoliberale globalisering.

Selv om Obama-regeringens geopolitiske strategi fokuserede på Rusland - som den forsøgte at inddæmme på "det store skakbræt" ved at straffe Kreml med sanktioner og diplomatisk kritik for landets politik i Ukraine og Mellemøsten - indtog Washington også en aggressiv holdning til Kinas forsøg på at integrere økonomierne i Østasien. Desuden lader Rusland og Kina til at stå sammen om projektet om konsolidering af en eurasiatisk magtblok, som også kunne omfatte europæiske

lande, der ønsker at deltage og udfordre den amerikanske unipolaritet.

Obama-regeringens dobbelte strategi om at føre krige i Mellemøsten, mens den stod op imod Rusland og Kina, tjente kun til at styrke deres stiltiende alliance. Der er en historisk ironi i, at de to nationer, der ikke som socialistiske stater formåede at skabe en levedygtig front mod imperialismen, nu gør det efter deres integration i det globale kapitalistiske system for at modstå vestligt pres. Og som tidligere nævnt, hvor den tidligere amerikanske regering åbnede en konfrontation på to fronter med Kina og Rusland, synes Trumps regering at fokusere på Kina, mens man spiller det "russiske kort" for at teste og svække den kinesisk-russiske alliance.

Afsluttende bemærkninger

Det kapitalistiske verdenssystem opstod historisk i takt med at europæisk handel og koloniale erobringer udbredtes i verden efter "opdagelsen" af Amerika og sejlrutene til Østindien via Kap Det Gode Håb. Vestlig historiografi har traditionelt fortolket dette "europæiske mirakel" gennem eurocentrismens prisme. Kritikken af denne eurocentristiske tilgang har haft stor indflydelse ved at problematisere den ideologi, der længe har betragtet de europæiske erfaringer som overlegne.

Som diskuteret ovenfor har nyere forskning afsløret, at Asien (hovedsagelig Indien og Kina) og andre civilisationer ikke haltede efter Europa, da Amerika blev "opdaget". Gabet mellem Europa og Asien voksede først som følge af den industrielle revolution i England og den britisk ledede ekstrækonomiske deindustrialisering af Indien og Kina gennem politiske foranstaltninger og protektionisme. Før den industrielle revolution var asiatiske produkter meget efterspurgt, mens europæiske varer kæmpede på markederne i Asien.

Tribut fra Afrika og Amerika til Europa blev pålagt og institutionaliseret gennem Trekantshandelen baseret på afrikansk slavearbejde i Amerika og folkemordet på den indfødte befolkning. Det økonomiske overskud, der på denne måde blev skabt, blev til dels brugt til at finansiere det betalingsbalanceunderskud, som England havde i forhold til Kina. Sølv importeret til Europa fra Amerika blev således betalt til Kina, og opiumskrigen var beregnet til at tvinge Kina til at acceptere opium som betaling for Englands underskud. Nedgangen i den asiatiske økonomiske udvikling blev således forårsaget af både interne og eksterne faktorer. Svækkelsen af de asiatiske økonomier skyldtes sandsynligvis også nedgangen i Kondratievs lange bølge, der opstod, da England fik adgang til Asien og koloniserede Indien.

Udviklingen af Japan kan ligeledes betragtes som en tilbagevisning af den eurocentristiske tese. Det japanske imperium undslap kolonialisering og byggede sin strategiske industrialisering ved at afkoble sig fra den vestligt dominerede verdensøkonomi, før landet blev medlem af den imperialistiske gruppe af nationer. Efter anden verdenskrig var genopbygningen af Japans økonomi baseret på en kombineret strategi for protektionisme og adgang til udenlandske markeder, hovedsagelig i USA. Implementeringen af forskellige varianter af denne "kapitalistiske udviklingsstat" førte til NIC-landenes industrialisering. Amerikansk østasiatisk politik accepterede disse strategier som en modvægt til socialistisk opbygning i Kina og andre steder.

Det kommunistiske partis sejr i den kinesiske borgerkrig styrkede udsigterne til socialisme i Sovjetunionen og Kina, men førte ikke til en fælles front mod vestlige indgreb og krige i Asien. Den kinesisk-sovjetiske splittelse åbnede et vindue med mulighed for Washington i konfrontationen med socialismen. Ved at spille "Kina-kortet" vandt USA en strategisk sejr over Sovjetunionen. Den sovjetiske intervention i den afghanske borgerkrig, fremkaldt og forlænget af USA, svækkede endvidere Sovjetunionen og fremskyndede dens opløsning.

Kinas genindtræden i verdensøkonomien gav tilsyneladende USA geopolitiske fordele i forsøget på at realisere den neokonservative vision om "total dominans", og åbningen af de kinesiske og russiske økonomier muliggjorde udbredelsen af den neoliberale globalisering. Den hurtige privatisering af statens aktiver i Rusland førte til en katastrofal økonomisk tilbagegang og faldende levestandard. I Kina blev neoliberalismen ledsaget af udenlandske direkte investeringer og adgang til amerikanske markeder for kinesisk eksport.

Den efterfølgende genfremkomst af russisk nationalisme og landets tilbagevenden på verdensscenen som en politisk og militær magt byder modstand mod det amerikanske hegemoni. Samtidig er USA blevet bekymret over det kinesiske økonomiske mirakel og forsøger nu at blokere Kinas yderligere udvikling mod at blive en geøkonomisk magt, og dets forsøg på at opbygge handels- og udviklingsbånd med andre nationer uden for eller inden for det amerikanske økonomiske hegemonis sfærer.

Efterskrift : Tilbagegang for den USA-Dominerede Verdensorden

Atlanticismens periode er ved at nærme sig sin afslutning, og en ny multipolær orden er ved at opstå. Selvpfattelsen blandt de politiske klasser i Delhi, Beijing og Moskva understreger i sidste ende ikke kun deres position som store økonomiske magter, men også som globale ledere. Denne udvikling antyder muligheden for en anderledes fremtidig verdensorden. Hermed ikke sagt at den nationale egoisme ikke længere er en bidragende faktor for potentielle modsætninger mellem staterne.

Nogle kommentatorer hævder, at starten på det enogtyvende århundrede vil blive husket for den hurtige tilbagegang i USA's unilateralisme og genopstandelsen af en multipolær verden. Hvis disse tendenser fortsætter, vil det i sidste ende betyde afslutningen på Atlanterhavsmagternes århundredlange globale dominans. Hvordan en sådan proces vil opstå er et af de vigtigste spørgsmål for det nuværende og fremtidige verdenssystem. Selvom der er tale om "imperial overstretch", forbliver USA verdens hegemoniske militære supermagt, men landets muligheder er blevet mere og mere begrænsede med omlægningen af verdens økonomiske tyngde til Asien og de udfordringer der følger hermed.

Integrationen af stadig større områder af verden i sfæren for internationale kapitalistiske relationer er et problem, der ikke fuldt ud er blevet forstået af samfundsforskere, herunder dem, der arbejder i den socialistiske tradition. Anvendt på Kinas opstigning og i sammenhæng med kapitalismens nuværende krise, kan vi se konturerne af et muligt fremtidigt perspektiv, som yderligere modvirker den eurocentriske tilgang. Selv om det ikke er den direkte årsag til krisen i det globale system, afspejler væksten og udviklingen i Kina, Indien, Rusland og andre økonomier et historisk skifte inden for dette system, som vil danne rammer om enhver mulig løsning. Set i det lys fremstår Engels' indsigt, som han udtrykte den i et brev fra 1894 til Karl Kautsky, endnu mere aktuelt i dag end det var dengang: "It is again the wonderful irony of history: China alone is still to be conquered for capitalist production, and in so doing at long last the latter makes its own existence at home impossible." 37

Vi har ikke til hensigt at kaste os ud i en intensiv teoretisk diskussion af denne vigtige dialektiske proces af integration af ikke-kapitalistiske eller perifere samfund i det kapitalistiske verdenssystem. På grund af deres rumlige og demografiske dimensioner kan Kinas, Indiens og Ruslands deltagelse i den globale kapitalakkumuleringsproces ikke desto mindre rejse spørgsmål om konsekvenserne for den amerikanske dominans af systemet.

Denne udvikling har et jordskælvspotentiale, som den moderne verden skal forstå. Li Minqi stiller spørgsmålet på denne måde: "With the 'rise of China' and the 'rise of India,' the semi-periphery will become a geopolitical bloc that includes the world's majority population as well as the bulk of the world's economic output. The rise of the semi-periphery, by undermining the traditional three-layered structure, is likely to prove to be fundamentally destabilizing for the existing world-system." 38

Dette mulige resultat af den "store forvandling" i verdenskapitalismen ser ud til at forstærke Rosa Luxemburg's teoretiske position, i modsætning til Marx, om modus vivendi i det globale system: kapitalismens overlevelse og udvidelse, hævdede hun, har altid været afhængig af adgang til arbejdskraft, naturressourcer og markeder i ikke-kapitalistiske samfund. Med andre ord tilfredsstillende udnyttelsen og inddragelsen af perifere områder behovet for kernestationerne samtidig med at de fører til en blindgyde for selve kapitalismen: "The general tendency and final result of this process is the exclusive world role of capitalist production. Once this is reached, Marx's model becomes valid: i.e. further expansion of capital becomes impossible. Capitalism comes to a dead end, it cannot function any more as the historical vehicle for the unfolding of the productive forces, it reaches its objective economic limit." 39

Mens denne artikel har hævdet, at det eurocentriske verdenssystem ikke udfordres af en direkte antikapitalistisk transformation, ville det være dumt at forudsige fremtiden. Alt for mange elementer ("unknown knowns") skal stadig inddrages i ligningen. Historisk udvikling er ikke forudbestemt og afhænger meget af klassekampene i hvert enkelt land og valget af de herskende eliter i styringen af den nye verdensorden.

Dette gælder selvfølgelig for opstigningen i Kina til positionen som nummer to i økonomisk forstand inden for verdenssystemet. Selvom det er indlysende, at denne opstigning har påvirket det indenlandske kinesiske samfund såvel som den internationale økonomis måde at fungere på, ville det være klogt at huske på, at der stadig er store problemer. Vi kan afslutte denne analyse ved at citere George Aseniero:

"If China succeeds in dealing with (its) problems, the world will have to deal with the enormity of that success. The global economy has accommodated the NICs by and large, but the full-scale industrialization of the dragon economy will be certain to destabilize the global balance of power. If China fails and plunges into chaos instead, the world will have to deal with the horror of that failure. Either way, it is the dragon— not the East Asian tigers or the Japanese flying goose or the American eagle—that will spell the future of the Pacific Rim." 40

Tilføj til denne udvikling fremkomsten af den russiske bjørn og den indiske elefant som aktører på verdensscenen, og udfordringerne til den dominerende vestlige internationale orden bliver kun endnu større.

Noter.

1. Artiklen er oprindeligt offentliggjort i Monthly Review, Volume 69, Issue 09 (Feb-ruary 2018).

Her oversat til dansk af Peer Møller Christensen.

2. Citeret i Andre Gunder Frank, *ReOrient: Global Economy in the Asian Age* (Berkeley: University of California Press, 1998), 13.
3. *Ibid.*
4. Karl Marx and Frederick Engels, "Manifesto of the Communist Party," i *Selected Works in Two Volumes*, vol.1 (Moscow: Foreign Languages Publishing House, 1958), 35.
5. *Ibid.*, p.38.
6. Se Hélène Carrère d'Encausse and Stuart Schram, *Le marxisme et l'Asie 1853-1964* (Paris: Armand Colin, 1965).
7. Walt W. Rostow, *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto* (Cambridge: Cambridge University Press, 1961).
8. Kevin B. Anderson når frem til følgende fortolkning: "Over the years, I will argue, his (Marx's) perspectives on these societies evolved. In the 1840s, he held to an implicitly unilinear perspective, sometimes tinged with ethnocentrism, according to which non-Western societies would necessarily be absorbed into capitalism and then modernized via colonialism and the world market. But over time, his perspective evolved toward one that was more multilinear, leaving the future development of these societies as an open question" (*Marx at the Margins: On Nationalism, Ethnicity, and Non-Western Societies* [Chicago: University of Chicago Press, 2010], 2). Se også, Horace B. Davis, *Nationalism and Socialism* (New York: Monthly Review Press, 1967), 59- 73; Kenzo Mohri, "Marx and 'Underdevelopment'," *Monthly Review* 30, no. 11 (April 1979): 32-42; Suniti Kumar Ghosh, "Marx on India", *Monthly Review* 35, no. 8 (January 1984): 39-53; Theodor Shanin, *Late Marx and the Russian road: Marx and the Peripheries of Capitalism* (New York, Monthly Review Press, 1983); og John Bellamy Foster, "Marx and Internationalism", *Monthly Review*, 52, no. 3 (July-August 2000): 11-20.
9. Om Eurocentrisme, se for eksempel Samir Amin, *Eurocentrism* (New York: Monthly Review Press 1989); og J. M. Blaut, *Eight Eurocentric Historians* (New York: Guilford, 2000). Om Orientalisme, se Edward W. Said, *Orientalism* (New York: Pantheon, 1978).
10. Se d'Encausse and Schram, *Le marxisme et l'Asie*.
11. J. M. Blaut, *The Colonizer's Model of the World* (New York: Guilford, 1993), 1-2.
12. Harold D. Lasswell, *Propaganda Techniques in the World War* (New York: Smith, 1927), 222. Citeret i James Peck, *Ideal Illusions: How the U.S. Government Co-opted Human Rights* (New York: Metropolitan, 2010), 3.
13. Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* (London: Touchstone, 1998), 51.
14. Paul A. Baran, *The Political Economy of Growth* (New York: Monthly Review Press, 1957), 138-39.
15. Angus Maddison, *The World Economy: A Millennial Perspective* (Paris: OECD, 2001).
16. Frank, *ReOrient*, 185.
17. *Ibid.*, 262-63.
18. Amiya Kumar Bagchi, *Perilous Passage: Mankind and the Global Ascendancy of Capital* (Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2005), 136-37.
19. Frank, *ReOrient*, 18.
20. Amiya Kumar Bagchi, "Globalizing India: A Critique of an Agenda for Financiers and Speculators," i Johannes Dragsbaek Schmidt and Jacques Hersh, eds., *Globalization and Social Change* (London: Routledge, 2000), 122.
21. Jacques Hersh, "The Eastern Wind Will Not Subside—China's Long March Back to the Future?" i Li Xing, ed., *The Rise of China and the Capitalist World Order* (Surrey: Ashgate, 2010), 31.
22. Kumar Bagchi, *Globalizing India*, 176.
23. Friedrich List, *The National System of Political Economy* (Fairfield, CT: Kelley, 1977), chapter 4.
24. Samir Amin, "Modes of Production: History and Unequal Development," *Science and Society*, 49,

- no. 2 (1985): 194-207.
25. Frank. ReOrient, 263.
26. Baran, *The Political Economy of Growth*, 144.
27. Forestillingen om en "større asiatisk velstandssfære" og "de flyvende gæs" blev introduceret af Akamatsu Kaname, "Wagakuni yomo kogyohin no susei" (Trend of Japanese Trade in Woolen Goods), *Journal of Nagoya Higher Commercial School* 13 (1935), 129-212. Se også Kioshi Kojima, *Japan and the New World Economic Order* (Tokyo: Tuttle, 1977).
28. Pankaj Misrah, *From Ruins to Empire: The Revolt against the West and the Remaking of Asia* (London: Allen Lane, 2012), 3.
29. Jacques Hersh, *The USA and the Rise of East Asia Since 1945* (Basingstoke: Macmillan, 1993).
30. Mao Zedong, "The East Wind Prevails Over the West Wind," November 17, 1957, tilgængelig på <http://marxists.org>.
31. Det er interessant at bemærke, at de indiske kommunistpartier ikke delte denne vision. De var tværtimod mere orienterede mod den fremvoksende arbejderklasse, og tilhængere af planlægning og en centraliseret stat. Se diskussionen i Gale Omvedt, *Reinventing Revolution: New Social Movements and the Socialist Tradition in India* (Armonk, NY: M. E. Sharpe, 1993), 12.
32. Xiaoming Huang, "Introduction: Development Experiences and Development Models," in Xiaoming Huang, Alex C. Tan, and Sekhar Bandyopadhyay, eds., *China, India and the End of Development Models* (London: Palgrave Macmillan, 2012).
33. John Toye, *Dilemmas of Development: Reflections on the Counter-revolution in Development Economics* (Oxford: Blackwell, 1987).
34. Minqi Li, *The Rise of China and the Demise of the Capitalist World Economy* (New York: Monthly Review Press, 2008), 31.
35. David Harvey, *A Brief History of Neoliberalism* (New York: Oxford University Press, 2005, p.121)
36. Li, *The Rise of China*, 91.
37. Frederick Engels, "Engels to Kautsky," i Karl Marx and Frederick Engels, *On Co-lonialism* (Moscow: Foreign Languages Publishing House, n.d.), 346.
38. Li, *The Rise of China*, 176.
39. Rosa Luxemburg, *The Accumulation of Capital* (New York: Monthly Review Press, 1972), 145-46.
40. George Aseniero, "Asia in the World-System," i Sing C. Chew and Robert A. De-nemark, eds., *The Underdevelopment of Development* (Thousand Oaks, CA: Sage, 1999), 193.